

1. Bespreking Rapportage Swipocratie RES Rivierenland

In de rapportage blijkt uit de vele pagina's opmerkingen dat er veel kritiek is op de opzet en inhoud van de enquête.

Op de eerste plaats was er kritiek op de 1-dimensionale focus op wind en zon. Heel veel mensen vinden dit sturend, beperkend, suggestief en voorgekookt, kortom geen serieuze raadpleging. Daarnaast vonden veel mensen de vraagstelling veel te zwart-wit en werden veel vernietigende opmerkingen over het onderzoek gemaakt.

De focus op wind en zon komt door beleidskeuzes in Parijs die door de overheden en klimaattafels zijn overgenomen. Er moest vanwege de urgentie gefocust worden op direct beschikbare technische mogelijkheden van wind en zon. Met als gevolg dat er in de RESsen weinig of geen aandacht is besteed aan besparing door isolatie, energie-efficiency en Degrowth. Dit zijn eveneens direct beschikbare middelen. Ook wind op zee was geen item.

Een van de opmerkingen is om aandacht te besteden aan economische krimp en bevolkingskrimp (Degrowth). Er zijn veel opmerkingen over kernenergie en andere opwektechnieken. Aquathermie wordt niet genoemd.

Stelling uit de enquête:

“Ik vind het acceptabel dat het landschap verandert door de komst van windmolens en zonnepanelen.”

Een kleine meerderheid vindt dat niet acceptabel en het maakt voor eenzelfde meerderheid daarbij geen verschil of je financieel kunt mee profiteren.

Het onderzoek draait om de hete brij heen.

Er was bijvoorbeeld geen directe vraag bij naar de acceptatie van windmolens in onze directe omgeving.

Welk landschap wordt met de stelling hierboven bedoeld? Gaat het over zonnepanelen op daken of om zonneweides?

Duidelijker wordt het als 69% zegt dat windmolens ‘uit het zicht’ geplaatst moeten worden. Een grote meerderheid wil ze dus niet zien. Dat impliceert dat men vindt dat ze ver op zee¹ horen, niet op land. Als er perse windmolens moeten komen (maar waarom zou dat moeten?), plaats ze dan langs snelwegen en op bedrijventerreinen, wordt veel geantwoord. Punt is natuurlijk dat windmolens op die plekken (denk aan Deil en Avri) beeldbepalend zijn in de verre omtrek en er dus geen sprake is van ‘uit het zicht’.

Zonneladder en windladder

Uit de enquête komt duidelijk naar voren dat de zonneladder en windladder gesteund worden. Zon hoort op daken en op andere bebouwde plekken. Je zou er liever geen schaarse landbouwgrond voor moeten gebruiken. Als je dat al zou doen, vindt 80% dat zonneweides onzichtbaar moeten zijn: verstopt achter vegetatie. Windmolens in de natuur vindt 84% niet acceptabel: het is te hopen dat de bestuurders dit ter harte nemen.

¹ Interessant is de ontwikkeling van drijvende windmolens op zee, zie [Vloggende voorlichter | Vlog 17 - Drijvende windmolenparken - YouTube](#). Deze kunnen ook op locaties waar de zee erg diep is. Bovendien zullen zeedieren er minder last van hebben.

Het draagvlak voor zonneweides en windparken op land is dus onvoldoende of afwezig. Men wil niet dat onze leefomgeving wordt omgezet in een energielandschap.

Een duidelijke boodschap naar de initiatiefnemers en energiebedrijven. En naar de klimaattafels die de verkeerde keuze maakten voor de grootschalige inzet van wind op land en zonneweides. Het is onbegrijpelijk dat dit is besloten, terwijl er toen al zoveel protest was tegen dergelijke plannen². Draagvlak voor Degrowth (ontgroeien, zie hieronder) lijkt er wel te zijn: 86% geeft aan minder te willen kopen en spullen langer te gebruiken.

2. Invloed van bewoners voorwaarde voor een succesvolle energietransitie

Wat gaat er fout

De partijen die deelnamen aan de klimaattafels zijn het eens geworden en dat is mooi. In plaats van eenzelfde aanpak te kiezen voor de rest van Nederland, is er gekozen voor een ondemocratische, dwingende top-down aanpak. De foute RES aanpak is daar een gevolg van. “Dit is de consequentie”, zegt de Culemborgse wethouder Joost Reus. Waarvan acte.

Bij de RESsen zijn bewoners nauwelijks vertegenwoordigd. Wat er nu gebeurt is dat in het hele land bewoners in actie komen om hun leefomgeving te redden. Ze laten luid hun stem horen omdat ze eerder genegeerd zijn. Volksvertegenwoordigers zijn wel enigszins gehoord en hebben ambities getoond om energieneutraal te worden. Ze zijn doorgaans niet enthousiast voor de grootschalige inzet van wind en zon en merken dat hun kiezers daar net zo over denken. In het coalitieakkoord West Betuwe 2019 zie je duidelijk dat de windladder en zonneladder als beleid zijn gekozen. De van bovenaf opgelegde verplichtingen zijn met frisse tegenzin opgevolgd.

De gekozen aanpak ondermijnt intussen het maatschappelijk draagvlak voor echte duurzaamheid. Een omwonende van de voorgenomen turbines bij Culemborg: “Als de overheid en alle ontwikkelaars zo omgaan met burgers, gaan we het nooit halen met de energietransitie, want je krijgt met iedereen ruzie.” De Vereniging Eigen Huis mengt zich ook: “Regio’s en gemeentes moeten beseffen dat wanneer bewoners niet gehoord worden, onvrede de kop op kan steken.” (Nieuwsbrief 22 maart). Voormalig Ombudsman Alex Brenninkmeijer: “Als de politiek geen participatie organiseert, leidt dat tot onbegrip en verzet.”

Hoe kunnen we dit repareren

Erken dat de bewoners genegeerd zijn, zet de RESsen wat dat betreft als mislukte en ondemocratische aanpak in de koelkast, noteer wat er uit gekomen is en start een Brede Maatschappelijke Discussie³ in een 21-eeuwse stijl. Een soort klimaattafels, maar dan bottom-up en waarbij iedereen die dat wil online en offline mag meepraten en meebeslissen. Dit is echt noodzakelijk voor draagvlak voor de revolutionaire klimaatdoelen. Win het verloren vertrouwen terug. Bespreek alle denkbare opties, niet alleen wind en zon. Vergeet niet om het uitgebreid te hebben over alternatieven als kernenergie, thorium, besparing en nog nauwelijks bekende mogelijkheden die een economietransitie biedt (Degrowth). Sommige maatregelen zijn al op korte termijn inzetbaar.

² Er is sowieso nauwelijks draagvlak voor meer wind op land. Volgens Woonkieskompas (voorjaar 2021) is daar in Friesland slechts 28% voor, in Zeeland 12%.

³ In Nederland is van 1981 tot 1983 onder leiding van jonkheer De Brauw een brede maatschappelijke discussie over het energiebeleid, met grote aandacht voor kernenergie, gevoerd. In 1984 adviseerde De Brauw de regering daarop om af te zien van meer kerncentrales. De regering wilde toen de uitkomst van die discussie naast zich neerleggen - er was een meerderheid tegen de toepassing van kernenergie - maar kwam op haar schreden terug na de kernramp van Tsjernobyl.

In Eigen Huis Magazine april 2021 staat op de cover: “Burgerparticipatie cruciaal in energietransitie”. “Helaas blijkt uit ons onderzoek dat meepraten niet zoveel voorstelt.” “De helft van onze leden vindt dat er in hun gemeente alleen windmolens en zonneparken mogen komen als een meerderheid van de inwoners voor is. Dat impliceert zelfs dat er een stemming nodig is en dat gaat veel verder dan meepraten.” Het Magazine meldt dat de Tweede Kamer en het Planbureau voor de Leefomgeving burgerpanels willen; Bureau Burgerberaad kan hier een rol in spelen.

Zorg daarbij wel dat er een echt mandaat en goede afspraken over invloed zijn, en dat die worden nageleefd. Anders komen we vanzelf weer in [de bekende valkuil van burgerparticipatie, de 3 i's: invite, inform, ignore](#).

3. Pauzeer windparken in afwachting van onderzoek naar laagfrequent geluid

Er is nog veel te weinig aandacht voor de gezondheidseffecten van geluid en met name laagfrequent geluid. Wat betekent het voor mensen om in een energielandschap cq. dichtbij een energiefabriek te wonen? [Het is bij bestuurders bekend dat sommige mensen heel gevoelig zijn of blijken te zijn, maar dat lijkt nog weinig invloed te hebben op de plannenmakerij.](#)

Als bestuurders menen dat daar reden toe is, moet er zo snel mogelijk een onafhankelijk, praktijkgericht en peer reviewed onderzoek worden opgestart naar LF geluid, uiteraard niet pas als de molens er staan. Tot het onderzoek klaar is, zou de bouw van windparken gepauzeerd moeten worden.

De [NLVOW - De belangenvereniging voor omwonenden windturbines | NLVOW](#) vindt dat er onafhankelijk praktijkonderzoek gedaan moet worden. Het RIVM en de GGD ook, maar de uitvoering wordt tegengehouden.

4. Energieopwekking, natuur en inheems recht

‘Groene energie is pas groen als het niet ten koste gaat van de natuur’, zeggen de directeurs van Natuurmonumenten en de Vogelbescherming.

Natuurmonumenten maakt zich boos dat de RESsen op grote schaal beschermde natuurgebieden aanwijzen als ‘mogelijke plaatsingslocaties’. Staatsbosbeheer daarentegen vindt het prima om de schaarse natuur hiervoor te gebruiken. Ook een initiatief als WindWinning Culemborg komt middenin de natuur te staan en zal voor de bouw flinke stukken natuurgebied vernietigen.

De initiatiefnemers schrijven dat er vogels en vleermuizen zullen doodgaan door windmolens, maar dat wordt ‘acceptabel’ gevonden, zelfs nu iedereen weet hoe slecht het gaat met de natuur en dieren.

Nature Today: in Duitsland zijn tussen 2002 en 2019 158 zeearenden gedood door molens. Op 24 februari jl. verongelukte bij Bremerhaven een jonge zeearend uit de Biesbosch.

Nog een voorbeeld van wat verder weg.

De duurzame paradox: ook de Sami kennen die (Trouw, 23 januari).

De overheid in Noorwegen geeft toestemming voor ruim 70 turbines in Sami-gebied. De rendieren weigeren daar in de buurt te komen bij hun trektocht, met de grote gevolgen vandien.

Citaat uit Trouw: “In naam van de zogeheten groene energietransitie raakt het land van de Sami gefragmenteerd en komt hun cultuur en voortbestaan in het geding. Inheems recht legt het af tegen economische belangen (sic!) en klimaatdoelen.”

5. Wettelijke normen en *lus est ars aequi et boni*

Bestuurders, ambtenaren en MER onderzoekers hebben het vaak over wettelijke normen en kaders. Daar willen en moeten ze zich aan houden. Maar naast de letter gaat het ook om de geest van de wet. Wetten en normen worden met prima bedoelingen opgesteld om zaken goed te regelen. Zodra de inkt droog is, heeft de actualiteit de letters echter al ingehaald. Wetgeving loopt altijd achter de feiten aan. Bestuurders zijn geneigd om zich aan de wettelijke normen en toetsingskaders te houden, maar vergeten soms het voorzorgprincipe en het juridisch principe '*lus est ars aequi et boni*' (de wet is de kunst van rechtvaardigheid en goedheid).

Bestuurders, bedrijven en energiecoöperaties tekenen intentieverklaringen of mogelijk zelfs contracten, zonder een degelijk mandaat van de Raad en van de kiezers. Deze niet democratische voldongen feiten politiek kan inderdaad leiden tot schadeclaims en juridische procedures als de Raad gaat dwarsliggen.

De Gemeenteraad van Culemborg bijvoorbeeld, wordt zo onder druk gezet: "De gemeente mag geen strengere norm hanteren dan het wettelijk kader" (Informatienotitie). Het wettelijk kader wordt zodoende belangrijker dan wat wijs en verstandig is.

Bewoners hebben sowieso grote twijfels over wettelijke normen (denk aan de Schiphol discussies), omdat daarbij vaak grote economische belangen spelen. Ze hebben weinig vertrouwen in modellen en berekeningen waar de initiatiefnemers in dikke rapporten mee aankomen.

6. Degrowth (ontgroeien): afkicken van onze energieverslaving

Op steeds meer gebieden blijkt dat de Aarde ons huidige, steeds groeiende verbruik al heel lang niet meer aan kan. Steeds meer mensen en oneindige begeerten leiden tot uitputting en een opeenstapeling van crises. Een uitweg hieruit, en van groot belang voor de energietransitie, is [Degrowth - Wikipedia](#), ontgroeien.

We stellen voor om de mogelijkheden van Degrowth serieus te verkennen en in praktijk te brengen. Als we leren om veel minder te produceren en consumeren en het allesbepalende economische systeem bij gaan stellen, hoeven we onze gezondheid en rust, sociale samenhang, leefomgeving, landschap en dieren niet op te offeren en kunnen we toch de energiedoelen halen.

Volgens de Swipocratie enquête is er draagvlak voor Degrowth: 86% geeft aan minder te willen kopen en spullen langer te gebruiken.

[De energietransitie slaagt alleen met een economietransitie.](#)